

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Mars 1881, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i § 14 Riksdagsordningen.

Då genom antagande af nu gällande riksdagsordning statsmakterna, med öfvergifvande af ståndsprincipen, uttalade sig för samfälda val såsom den grund, hvarpå folkrepresentationen borde hvila, ansågs samhällsordningens lugn oafvisligen kräfva, att rättigheten till deltagande i rådslagen om fosterlandets angelägenheter inskränktes till dem, hvilka kunde antagas ega ej mindre sjelfständighet i omdömet och tillräcklig erfarenhet om dessa angelägenheter, än äfven tillräcklig håg och tid för denna rättighets utöfvande. Att en sådan begränsning af valrätten svårligen kunde vidtagas efter några af tidsförhållandena oberoende och således orubbliga grunder, torde vara gifvet. Men med den obestriddigt giltiga uppfattning, att en någorlunda betryggad ekonomisk ställning innebure, om ej säkerhet, dock en sannolikhet för ett mera vaket och sjelfständigt deltagande för lagstiftningsbestyren, antog man skattebidragen till staten såsom den gemensamma måttstocken för bestämmande af den gräns, nedom hvilken valrätten till riksdagsman ej finge sträckas; och som deltagande för statens högre intressen icke kunde påräknas fullt så långt ned, som intresset för kommunens angelägenheter, sattes nämnda gräns något högre än gränsen för rösträtt inom kommunen.

Emellertid ligger det i sakförhållandets egen natur, att hvarje på numeriska grunder fotad begränsning för utöfvande af medborgerliga rättigheter måste vara i viss mån godtycklig. Vid bestämmandet af nu gällande valcensus var det därför att förutse, att upprepade försök skulle göras i syfte att förändra grunderna för den politiska rösträtten.

Bih. till Riksd. Prot. 1881. 3 Saml. 4 Häft.

Så har ock inträffat. Redan vid 1869 års riksdag väcktes förslag om borttagande af alla censusbestämmelser i fråga om valrätt till Andra Kammaren, och vid icke mindre än åtta efterföljande riksdagar, deribland den senast förflutna, hafva förslag framkommit, åsyftande antingen att undanrödja de för denna valrätts utöfvande uppställda gränser, eller ock att få desamma nedflyttade. Samtliga de i detta afseende väckta förslag hafva likväl icke tillvunnit sig Riksdagens bifall, och de hafva icke heller förordats af Konstitutions-Utskottet, med undantag af det vid nästlidna riksdag framlagda, hvilket jemväl antogs af Andra Kammaren, dock med ringa majoritet, att hvila till grundlagsenlig behandling.

Äfven vid innevarande riksdag har sträfvan efter en förändring i omförmälda hänseende gifvit sig tillkänna i två särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner.

I den ena af dem, N:o 65, föreslår Herr *Gustaf Ericsson*, att

»valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevilning för en till minst fyrahundra kronor uppskattad årlig inkomst.»

Vidare hemställer Herr *A. P. Lind*, i motionen N:o 168:

»att § 14 af nu gällande riksdagsordning måtte erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje fullmyndig och välfrejdad svensk medborgare, som försörjer sig sjelf, råder öfver sin egendom och fullgjort skyldigheterna till stat och kommun.»

Då omförmälda motioner redan länge varit i tryck för Riksdagens ledamöter tillgängliga, och deras innehåll således, särskildt med afseende å frågans vikt, lärer få antagas vara bekant, torde det icke vara nödigt att här ingå i närmare redogörelse för de motiv, motionärerne till stöd hvar för sitt förslag anförde.

Ehuru Utskottet, på sätt här ofvan blifvit antydt, redan upprepade gånger varit i tillfälle att framhålla de skäl, hvilka enligt Utskottets åsigt tala mot antagande af de föreliggande förslagen, torde det dock ej vara öfverflödigt att ånyo i korthet angifva några bland de viktigaste betänkligheter, hvilka mot förslag i enahanda syftning blifvit anförda.

Utskottet anser sig sålunda till en början böra erinra, att det ej kan anses vara förenligt med den varsamhet, som vid hvarje förändring i grundlag bör iakttagas, att rubba grundvalarne för en representationsordning, som

egt bestånd allt för kort tid, för att någon fullständig erfarenhet om dess verkningar ännu skulle kunnat inhemtas, eller ett säkert stöd vinnas för bedömande, om och i hvad mån densamma kan anses tariffva förändring.

Det lärer ej heller skäligen kunna förnekas, att, förrän man företager sig att ombilda ett af de väsentligaste stadgandena uti en grundlag, hvilken framgått såsom resultatet af en mogen ompröfning och ett uttömmande meningsutbyte, det bör vara till fullo utredt, såväl att det, som man vill utdöma, är föråldradt och af sådan anledning ej motsvarar den närvarande tidens kraf, som ock att det nya, man vill sätta i stället, framgår ur ett allmänt känt behof.

Vidare kan Utskottet icke underlåta att påpeka, hurusom fördelningen af de till Andra Kammaren valberättigade gifver vid handen, att desse äro fåtaligast i de län, der de stora bruks- och landtegendomarne äro belägna, under det att deras antal är mest betydande der, hvarest stammen af sjelfständiga mindre jordegare är störst och der de stora egendomarne äro minst talrika. Det synes af nämnda förhållande uppenbart, att verkan af en nedläggning i eller borttagande af all valcensus mest skulle göra sig gällande i de landsdelar, der till följd af nuvarande bestämmelser de valberättigades antal är minst, och vålla en stark ökning i valmännens antal i sådana orter, der de stora egendomarne äro talrikast och der således antalet af arrendatorer utaf mindre jordegendom, torpare och daglönare är öfvervägande. Härigenom skulle åtminstone i vissa orter valförsamlingarne blifva till sin beskaffenhet väsentligen förändrade, hvilket efter all sannolikhet skulle åt sammansättningen af Andra Kammaren gifva en annan karakter, än den motionärerne synas hafva afsett. Men om detta, hvad landsbygden angår, blefve följderna af den åsyftade förändringen, skulle verkningarne af densamma med ännu större styrka framträda i städernas valkretsar och företrädesvis i de större städerna, samt således rubba den grundval, lagstiftaren ansett vara ett vilkor för en lugn och tidsenlig utveckling af samhället.

Det bör ej heller förbises, att nu gällande valcensus i sjelfva verket är satt så låg, att dess uppnående ej kan anses vara förenadt med allt för stora svårigheter för dem bland de nu från valrätt uteslutne, hos hvilka en allvarlig sträfvan för deltagande i det politiska lifvet verkligen förefinnes, helst arbetslönen och egendomsvärdet, sedan bestämmelser om valrätt till Andra Kammaren tillkommo, i allmänhet så stigit eller, hvad som dermed är liktydigt, penningvärdet så fallit, att den uppdragna gränsen redan af sig sjelf ej oväsentligen nedgått och efter all sannolikhet än ytterligare kommer att nedgå.

De skäl, hvilka nu i korthet angifvits, hafva varit för Utskottet bestämmande att icke tillstyrka en förändring, hvars verkningar svårigen låta

sig på förhand beräknas, men som kunna blifva mera djupgående, än mången är böjd för att antaga. Ett omisskänneligt tecken, att inom de samhällsklasser, hvilkas inflytande skulle genom de föreslagna utsträckningarne af valrätten stärkas, någon önskan i sådan riktning i allmänhet icke låtit sig förspörjas, finner Utskottet i den omständighet, att intresset för valrättens utövande bland dem, hvilka för närvarande ega denna rätt, ej visat sig synnerligen lifligt. Enligt hvad tillgängliga statistiska data gifva vid handen utövade vid de senast företagna allmänna valen till Andra Kammaren af 227,772 valberättigade å landet endast 30,014 eller 16,7 procent och af 42,565 valberättigade i städerna endast 16,807 eller 39,5 procent denna sin medborgerliga rättighet. Om härmed jemföres förhållandet vid föregående val, så visar sig, att åren 1875 och 1872 antalet af de i valen deltagande utgjorde å landet respektive 16,7 procent och 16,1 procent samt i städerna respektive 36,7 procent och 41,1 procent af de valberättigade.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa,

- 1:o) att Herr Ericssons ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas, och
- 2:o) att Herr Linds motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 Mars 1881.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservation:

vid Utskottets hemställan i mom. 1:o:

af Herrar *Andersson, Danielsson, Jönsson, Rundbäck, Bäckström, Johnson, Norén, Borg och Svensén:*

»Då Konstitutions-Utskottet vid sistlidna års riksdag till bifall förordade en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 146, angående förändrad lydelse af 14 § i Riksdagsordningen, hvilket ändringsförslag också bifölls af Andra Kammaren, grundade sig detta Utskottets tillstyrkande på skäl, som ännu icke blott kvarstå med oförminskad kraft, utan äfven vunnit ökad styrka

genom de många opinionsyttringar och petitioner, som sedan dess i samma syfte från landets skilda delar blifvit framställda och offentliggjorda. Vid sådant förhållande anse vi, att Utskottet bort i konsekvens med sitt förra beslut till bifall jemväl förorda det nu af Herr G. Ericsson väckta ändringsförslag af nämnda 14 §, hvilket ordagrant öfverensstämmer med det af Utskottet under förlidna året gillade. Mot det beslut, hvartill Utskottet i denna fråga nu kommit, få vi alltså anmäla vår reservation, på samma gång vi med åberopande af de skäl och grunder, hvarpå Utskottet stödde sitt förslag vid sistlidna riksdagen, yrka,

att Riksdagen, med bifall till Herr G. Ericssons motion, måtte antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af Riksdagsordningens 14 §:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyrahundra kronor uppskattad årlig inkomst.»